

ביאורים

מהדורת אור עציון

⁴³¹ ואם יאמרו שאמונת תחיית המתים אינה הגיונית ולכן אין להאמין בה, כשם שאין להאמין באפשרות חזרת יום האתמול, או בקביעה שהמספר חמש גדול מהמספר עשר. תחיית המתים אינה הגיונית, משום שגופם של המתים מתפרק לארבעת היסודות, עד שחזרו למצב היסודי של החומר, ושבו היסודות והתחברו עד שנוצרו מהם בני אדם חדשים, שגם הם מתו וגופם התפרק וכו', וכך זה ממשיך דור אחר דור, אם כך בתחיית המתים כיצד יקומו האנשים בגופם, הרי אותם היסודות שימשו לגופים רבים ?

⁴³² אולם אין דבר זה נכון, מפני שלבורא יש אפשרות לברוא אנשים מיסודות חדשים שלא נעשה בהם שימוש קודם, כי העולם מספיק גדול שכל האנשים יבראו מחומר חדש, ואין צורך להשתמש ביסודות שהרכיבו את האנשים הקודמים.

⁴³³ העולם כל כך גדול, שהאוויר שנמצא בארץ עד השמים הוא פי אלף שמונים ותשע (שלושים ושלוש בריבוע) מהארץ עם העפר ההרים הימים ובעלי החיים הנמצאים בה. לכן כאשר הקב"ה יוצר את בני האדם, אין הוא צריך לקחת חומר מאנשים שמתו. אם כן החומר של כל בני האדם מוכן לבנות את גופם מחדש בתחיית המתים.

⁴³⁴ ועדיין יש לשאול, איך יתכן שכל בני האדם יחיו מחדש, הרי יש אנשים שנטרו על ידי חיות והפך גופם לחלק מגוף החיה, אם כן כיצד יקומו לתחייה?

⁴³⁵ הנחת היסוד בשאלה זו היא, שהגוף הנאכל ע"י חיה מתכלה והופך לחלק ממנה, אולם הנחה זו מוטעית, כי המאמין בה' יודע, שאין דבר בעולם שעשוי להתכלות, ואפילו אם ישרף באש אינו מתכלה. אין בריאה בעולם היכולה להחזיר נברא לאין, אלא רק הבורא בעצמו, שברא את הכול מאין, יכול להחזיר את היש לאין. הנבראים לא יכולים לכלות לחלוטין שום דבר מן העולם. אם כן, אדם שנטרף או שרף אינו מתכלה, אלא מתפרק ליסודות מהם הגיע. החום הנמצא באדם חוזר אל יסוד האש, וכן הלחות והקור של האדם חוזרים למקורם, ומה שנשאר במקום הוא יסוד העפר.

⁴³⁶ דוגמא נוספת: כאשר אדם אוכל תפוח, נפרדים חלקיו. האוויר ייקח את כל היסודות ויחזיר אותם למקורם, ומה שנשאר מהתפוח הוא מיסוד העפר ויחזור למקור עם פירוקו. אין הבדל בין האדם לתפוח בחזרת היסודות למקורם, אלא שייסודות של התפוח חוזרים למקור ומתמזגים עם שאר היסודות, ואילו היסודות של האדם לא מתערבים עם היסודות האחרים, אלא נשמרים עד שהקב"ה יורה להם להתחבר שוב להיות אדם. לאחר ההבדלה הזאת התלבנו הספיקות, והתחזקה האמונה בתחיית המתים.

לב הדברים

ראשונים רבים מזכירים יסודות מדעיים שבימינו כבר נמצאים בגניזה של הספרייה הלאומית. עלינו להתבונן כיצד נוכל גם בימינו, כאשר המדע התקדם, ללמוד מדבריהם על פי אמות המידה שהמדע והפילוסופיה גילו באותו זמן.

יש להקדים שהמדע מתעדכן ומשתנה כל הזמן, ומה שהיה נכון לפני מאתיים ומאה שנה לא בהכרח נכון גם היום. המדע שואף להתקדם ולגלות עוד ועוד דברים, וכיוון שעולמנו הוא בריאה אלוהית, ותמיד יש לו לאן להתקדם, כך גם המדע מתעדכן עם הזמן. ואפשר גם לומר שכפי שעד היום המדע התעדכן ושינה דעתו, כך גם מה שאנחנו יודעים היום לא בהכרח נכון מבחינה אובייקטיבית. לכן, לא ניפול מהכיסא אם עוד חמישים שנה יודיעו שאין דבר כזה כוח המשיכה.

אך מה בכל זאת אפשר ללמוד מהמדע?

אפשר ללמוד כיצד האדם התבונן על העולם, וזה דבר שהוא ודאי נכון גם היום. אנחנו מְפְנִים את המבט אל נפש האדם שיצרה את ההתבוננות המדעית של אותו דור, ולומדים על דרך תפיסתו את העולם והאנושות.

אריסטו קבע לפני כאלפיים שנה שיש ארבעה יסודות בבריאה ולהם שאיפה לחזור למקורם. זו גם הסיבה שהתפוח נופל לארץ, מכיוון שהוא שואף לחזור ליסוד העפר שממנו מורכב הפרי. זהו המקור לדברים שכותב רס"ג כאן: היסודות חוזרים אל מקורם ומתפרקים, אך לא נעלמים. העולם לא מתקדם לבלי שוב, כל שאתמול לא ישוב לעולם, אלא להיפך - העולם מתקדם בכך שהוא מתקרב לקודה שממנה הוא התחיל מבחינה רוחנית. וכן - כפי הידוע לנו, בבריאת העולם הייתה מדרגתו הרוחנית של האדם גבוהה, עד שהוא היה ראוי לחיות חיי נצח בגן עדן. כך גם העבודה שלנו בעולם היא להשיב אותו למקורו, ליסודות שלו - לה'. לכן ברור שיכולה להיות תחיית המתים, וכי העבר נמחק? אנחנו כל הזמן רק שואפים אל אותו עבר עמוק, "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם".

לעילוי נשמת אברהם אביבי בן עליזה ארדיטי הי"ד

מגוף החיה הטורפת. שִׁישׁוּבוּ לֵאדָרְבֵר - יהפכו לאין. הָאֵשׁ אֲשֶׁר בְּבַעְלֵי חַיִּים - בכל חי יש גם מיסוד האש, תהליך העיכול אינו מכלה אלא רק מפריד ליסודות שונים.

חלקי הגוף לאחר מיתה

⁴³¹ ועוד שניתית החקירה הזאת ואמרת, אולי יהיה השער הזה אשר אנתנו מדברים בו מן הדברים ההבליים, אשר לא יכשר להאמין שתפל היכלת עליהם, כמו השבת אתמול ושום הקמש יותר מן העשורה. והיה אפני העברת זה על לבי, שאמרת פשהגוף החי אחר מותו כבר נמקו החלקים אשר היו בו מן היסודות הארבעה, אשר הגיע כל חלק מהם ליסודו השרשי ונמזג בו, ואחר מן התחברו חלקים מן היסודות ההם והתרכב מהם גוף שני, ואחר מן נמקו במוותו ושבו אל מוצאיהם, ואחר מן התחברו פעם שלישית והתרכב מהם גוף אחר, ואחר מן נמקו במוותו, איך יהיה הראשון על שלמותו והשני על שלמותו, והשלישי על שלמותו, וחלקי כל אחד מהם כבר נכנסו באחר בעת שהתרכב. וכאשר זקקתי הרעיון והעליתי מיץ ההפרה, מצאתי זאת הסברא המתעה שאיננה אמת. והוא שיסודות הגוף כאשר נמקו, והגיע כל אחד מהם אל מוצאו מחם וקר ולח ויבש, אלו לא היה במוצא השרשי מה שתרכב ממנו גוף שני כי אם מה שנתק מן הגוף הראשון, לא היה אפשר שיברא שני אלא על אחד משני פנים, אם שיהיו חלקיו חלקי הראשון, או שיברא בריאה. ועל שני הפנים יחדו, יבטל שנות הגופים אחר שנמסו. ⁴³³ אך מפני שהיו המוצאים יותר גדולים מחלקי כל המרכיבים כפלים רבים אשר לא יספרו מרב, כי החכמים יודעים שהאוויר אשר בין הארץ ובין תחלת חלק מן השמים, כמו כל הארץ כלה ועפרה והריה וימיה וצמחיה ובעלי חיים שבה, אלה פעם ותשעה ושמונים פעם, מפני שהוא מפה שלשה ושלשים בשלשה ושלשים. וכיון שהדבר כן, על הרחב הזה יכול בורא הגוף השני לשום חלקיו חלקים מן היסודות אשר לא שמש גם בגוף הראשון, וכן ירכיב השלישי מחלקים לא היו נמוגים בשני, וכן יחבר הרביעי מחלקים לא התערבו בשלישי, מפני רחב עולמי היסודות ומוצאיהם, ויעזב נמקי הגוף הראשון והשני והשלישי, ומה שאחריהם בעצמם, לא ישמש להם בחבורים העתידיים, עד שיהיו מוכנים לחבר מהם חלקי כל גוף וישיבהו בעת שיירצה. ומה שמקל את זה עוד ומקרב, פי המקיים בחמשת אלפים שנה, אינם על דרך הקרוב כי אם חמשים פת מבני אדם, ואין שעורם כלם חלק אחד מחלקי הארץ. ⁴³⁴ ואם ישאל שזאל על מי שאכלוהו החיות, איך יחיה והוא כבר נשתנה אל גופות אחרים? ⁴³⁵ נשיב כי האומר המאמר הזה אומר, כי הגופים הנאכלים הם כלים ומשתנים אל הגופים אשר נכנסו עליהם, וראוי שגשיבהו אל שני הדברים יחד, בשרש אשר אנתנו קהל המיחדים מאמינים בו ונדעוהו, כי אין לגוף מן הברואים לכלות גוף אחר בשום ענין, אפלו אם ישרפהו באש לא יוכל לכלותו לעולם, כי לא יוכל לכלות הדברים עד שישונו לא דבר, כי אם מי שבראם לא מדבר ושם נמצאים, אבל כל הברואים אינם יכולים כי אם להפריד חלקי הגוף בלבד, עד שהאש קשהיא בוערת בגוף מן הגופים אין דרכה כי אם להפריד אבריו, וישוב החם אשר בו אל מוצא האש, והלחות והקר אל מוצאיהם, ותשאר העפרורית אפר, מבולתי שיכלה מחלקי היסודות. וכאשר תעשה האש הנראית לעין, מן תעשה האש אשר בבעלי חיים בדבר הנאכל. ⁴³⁶ וכאשר יאכל החי תפוח על דרך הדמיון יפרדו חלקיו, וינגב האוויר מחלקיו מה שדרכו לנגב מחלקי התפוח תמיד, ומה שאלו לא מצא לנגב מחלקי התפוח, היה מנגב כמוהו מגוף החי ההוא תמיד, עד שלא ישאר בו פי אם העפרורית בלבד. וכמו שהמאמר בתפוח הנאכל, מן המאמר באדם הנאכל, כי האוויר מנגב החלקים אשר משלשה היסודות מגוף החי אשר אכלו, וישאר החלק העפרי יורד למטה, ואין הפרש ביניהם, אלא שהחלקים אשר שבו אל האוויר מן התפוח הנאכל כבר, התערבו ביסודות השרשיים, והחלקים אשר עלו אל האוויר מגוף האדם הנאכל, הם שמונים בלתי מתערבים ביסודות השרשיים להיותם מוכנים לעת הפקידה כאשר הקדמנו. וכאשר העברתי הדברים האלה על לבי, סרו מעלי הספקות ההם, והתאמצה אמונתי בדעת הזה והחזקתי בו, ואמרת ישתבח היכול על כל דבר:

השער הזה - נושא זה, תחיית המתים. **ההבליים** - שאינם הגיוניים. **היסודות הארבעה** - לפי הקדמונים העולם (וכן האדם) מורכב מארבע יסודות: אש, רוח, מים ועפר. **ואחר מן וכו'** - לאחר המוות היסודות חוזרים ומתחברים כדי ליצור מהם דור חדש שיוולד. **מיץ ההפרה** - הבנה משובחת ומעמיקה. **במוצא השרשי** - היסודות שמהן מורכבים בני אדם חדשים שנוולדים. **בריאה** - נסית, יש מאין. **המוצאים** - ארבעת היסודות. **מפה** - כפולה. **וישיבהו** - בתחיית המתים. **גופות אחרים** - גופו הפך לחלק